

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— "
četrt leta . . . . . 2-50 "
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Nadučitelj.

Ideal vsakega učitelja, osobito učitelja novince je, da doseže kar najprej mogoče čast nadučitelja.

Seveda, kako tudi ne? Pred očmi mu blesti toliko ugodnosti, ki jih doseže v tistem hipu, ko postane nadučitelj, da ni prav nič čudnega, ako se čuti popolnoma nesrečnega, dokler ne doseže svojega smotra. Naslov nadučitelja mu prinese čast, ki ga dviga nad druge, mu daje oblast, da veleva nižjim. Ta naslov mu prinese oddiha, mu izboljša materialno stanje in ga v vsem postavi na trdne noge.

Tako se zdi novincu, in kako je v resnici?

Naslov brez sredstev — in nič drugega ni nadučiteljstvo pri našem stanu, v kolikor to zadeva denarno stran in namišljeno izboljšanje.

Kar se tiče časti, ki naj jo prinese nadučiteljstvo, je ravno tako iluzorna, ker ravno „samo petica, da ime sloveče“.

Drugače pa je, ako si ogledamo dolžnosti, ki jih učitelju nalaga naslov nadučitelja! Ne oddiha mu prinese ta naslov, ne, ampak celo gromado opravil in skrbi mu nalaga ta naslov ter ga sili, da se giblje telesno in duševno kakor perpetuum mobilis brez miru in počitka.

Zamuditi ne sme dne, da bi ne stopil na vse jutro v vsako učno sobo, da se prepriča, je li leži kje kak papirček na tleh, ali visi kaka pajčevina s stropa, ali pa se ni morda kaka muha predrznila končati svojega življenja na učilnice sveti steni, pa visi zabrelega trebuha nepokopana — da žali kritične oči nadzornikove!

Kaj se pa še zahteva od nadučitelja? Vse in prav vse! On je odgovoren, da se kaka učna oseba na potu do šole ne sreča s starim znaneem, ki ga zadrži, da zakasni dve, tri minute in ga ni v šolski sobi, preden odpre

sluga šolska vrata. Kaj pa bi bilo, da sta kdaj v šoli dva učenca sama brez nadzorstva?!

Nadučitelj je odgovoren za vsako potezo podrejenega mu učiteljstva. On naj nadzoruje, ali ni izpustil učitelj kake pike v dnevniku, ali ni pozabil vejice v tedniku, se li ujema datum podavanja matke v razdelitvi učne snovi, v dnevniku, tedniku in v nalogah — zakaj svet se podre, ako se to ne ujema natančno. Da bi pa učitelj poučeval enkrat brez dnevnika, tega hudodelstva si niti misliti ne morem. Nastal bi gotovo potres!

Da pišemo tednik, katalog itd., je prav in potrebno, da pa mora imeti v vsem vselej in povsod nadučitelj svoj nos, tega pa res ne razumem.

Ali nadučitelj kaj več zna, ali je edino on vesten — da vlada tako nezaupanje do ostalih učiteljev? — Ali ne zadostujejo za pregledovanje uradnih spisov okrajni nadzorniki in dež. šol. nadzornik?!

In pa, kdo naj prekontrolira vse pisane podatke o raznih potrebni in nepotrebnih zapisnikih — če so tudi res pristni?!

In pa, se li res pogubi vse šolstvo, ako se je učitelj pomotil ter je prepisal enkrat število zamud iz razrednice v katalog napačno? Naj li res nadučitelj štirikrat na leto kontroluje 5 do 15 razredov glede te stvari, pa naj sumira vse te rubrike, da najde pri 20—80 zamudah morda res pomoto 1—2 zamud, da more sedeti na sodni stol proti dotičnemu učitelju? To more samo kak nadzornik, nadučitelju pa, ki ima skrbeti poleg obilice nujnih uradnih poslov še na uspehe svojega razreda, res primanjkuje v to potrebnega časa!

Kaj pa naj rečemo še o spisnih izdelkih? Nadučitelj popravlja vse naloge svojega razreda, popravlja pa še tisoče in tisoče nalog vseh podrejenih mu razredov, pa išči v zvezkih, ali ni kak konj nepravilno popravljen ali pa ni kaka gos napačno sklanjana! Na tem obstoji ves uspeh ljudske šole — seveda!

Dolžnost nadučiteljeva je, da takega „nesposobnega“ učitelja takoj objavi na pristojno mesto; najboljšo, da nese še zvezek kot corpus delicti s seboj, da prepriča šolsko oblast o svoji vestnosti in o toženčevi nezmožnosti. S tem se lahko tudi iznebi neljube mu osebe.

Saj je pa tudi res! Učitelj pa se predrzne zmotiti se. Saj je vendar že čas, da postane vsakdo izmed nas nezmotljiv, osobito ko nimamo ob teh knežjih plačah na ničesar drugega misliti kakor na šolo! Ali ne?

Dokler pa ne postane učitelj nezmotljiv, toliko časa pa seveda glej nadučitelj, da se ne utihotapi zavratno v učiteljeve, oziroma učenceve oddelke kaka — malenkostna napaka.

Saj je vse prav! Naj tudi nadučitelj nadzira, naj gleda na uspehe svoje šole — ali gospodje pri zeleni mizi, ne zahtevajte od nadučitelja nič nečloveškega! In nečloveško je, da se zahteva od njih, da duševno predelajo vse delo vsega podrejenega učiteljstva!

Res ne vem, kako je bilo mogoče v onih minulih dneh, ko nisem imel nobenega nadučitelja, da bi mi bil silil s svojim nosom v moje uradne spise, v moje šolske izdelke in učno postopanje, pa da sem imel v kljub temu dobre uspehe, kakor so rekli razni nadzorniki! To je moralo biti v zvezi z nadnaravnimi močmi.

Poleg doslej navedenih dolžnosti pa naj nadučitelj pazi še na politiško delovanje in moralno življenje podrejenih učiteljev, da se ne zgodi kje javno pohujšanje. Vestno naj oskrbuje svojo pisarno, naj pazi na knjižnico, na zbirko učil in na inventar in na to in še ono.

Del in opravil je tedaj za nadučitelja ravno dovolj, da jih težko zmore, ako oskrbuje samo vodstvo svoje šole, ne da mu je treba poučevati še svoj razred. Zato so nadučiteljem ravno prav došle radovoljke, ki se nudijo vodstvom v brezplačno službovanje. Da, ko bi smele radovoljke tudi samostojno delati in misliti!

Toda radovoljka je radovoljka — človek minorum gentium kaj bi pa bilo, ko bi se tako mlado „žival“ pustilo samostojno misliti! Sicer se je učila tistega kakor mi, je študirala morda še vestnejše, bila morda sposobna, da vodi za mesečnih 50 K tudi samostojno kako enorazrednico — toda njeno brezplačno delo v nadučiteljevem razredu nič ne velja, saj bi se utegnil nadučitelj preveč spočiti!

Prav res ne vem, čemu izdajajo c. kr. učiteljska še zrelostna izpričevala! Ali bi ne kazalo, da se zrelostno izpričevalo zadrži do tistega dne, ko dobi abiturientka tudi že plačano službo?

Da — ali se vam ne zdi gospodje, ki imate procvit šole v rokah, da je radovoljkino delo polovico slabše, ako mora v navzočnosti nadučiteljevi vsako besedo dvakrat pretehtati, preden jo enkrat izgovori kakor pa, ko bi se tudi takemu idealnemu bitju pustilo nekaj nadzorovane svobode, da sme in more podati učencem to, kar jinarekuje gorko srce?!

Stokrat več je vredna beseda, podana otroku v ljubezni, kakor pa beseda, ki jo valjamo po ustih po vseh paragrafih, preden jo počasi izustimo.

Bes je, da se v zakonih zahteva, da je ob radovoljkinem delu navzoč tudi učitelj, toda ali ni ta zahteva abnormiteta? Po čigavi zaslugi pa je prišla v zakonske določbe? Človek z zrelostnim izpričevalom imej vendar pravico, da sme poučevati brez jeroba! Ali ne uživajo isto svobodo celo ljudje brez vseh izpitov?

Tedaj oddiha za nadučitelja ne more in ne sme biti. On je odgovoren za vse in prav za vse!

Samo za nekaj ne — to je: za učiteljsko kolegialiteto! Spominjam se rad na one čase, ko je nadzornik še in še poudarjal, složnost in edinost med učiteljstvom!

LISTEK.

M. Pirc: Zgodovina starega veka za višje razrede srednjih šol.

Ljubljana 1909, str. 207, cena 2'60 K.

Najprej kot uvod nekaj zgodovinskih spominov. Profesor Janez Jesenko, znani pisatelj slovenskih zgodovinsko-zemljepisnih šolskih knjig, je leta 1879. ponudil „Slovenski Matici“ rokopis „Zgodovine starega veka za višjo gimnazijo“, toda „Slovenska Matica“ ga je odklonila — pregledala sta ga profesor Zupančič in kanonik Klun — češ, „Matica“ ne more dati knjige v natisk, ker ni še upanja, da bi zgodovina v slovenskem jeziku postala v srednjih šolah učna knjiga. Odbor „Slovenske Maticе“ se pa ni zadovoljil s to zaslepljenostjo, ampak je bil še tako predrzen, da je svetoval Jesenku, naj ga „Matičin“ sklep ne odvrta, da ne bi pri-

pravljaj rokopisa naslednjih dveh vekov!*) Ni mi znano, ali je profesor Jesenko še kaj pisal v tem oziru ali ne; niti ne vem, kje je rokopis njegove zgodovine starega veka. Ali bi ne bilo dobro, da bi sedanji odbor „Slovenske Maticе“ poiskal in pregledal ostalino Jesenkovo? Morebiti se kaj najde; tudi omenjeni rokopis, če je še kje, bi ne bil brez koristi.

Trideset let je preteklo od tega abderitstva, preden je izšla Pirčeva zgoraj omenjena učna knjiga v založbi „Društva slovenskih profesorjev“, ki ne zaostaja za novjšimi nemškimi učnimi knjigami.

Obširnejše se obravnava kulturna zgodovina, nego smo bili tega vajeni pri starejših knjigah. Razvrstitev tvarine je preglednejša nego drugod, kar olajšuje ponavljanje. Na drugi strani pa podaja ta knjiga po mojem mnenju še vedno preveč militaristične navlake, kar je seveda splošno v navadi. Kot nekaj vzor učnih knjig mi blesti pred očmi ruski način, kakor ga predstavlja zgodovinar Karčev. Njegova

*) Letopis „Slovenske Maticе“, Ljubljana, 1879, str. 234.

zgodovina n. pr. srednjega veka iz leta 1905. ima zaokrožena poglavja: razpadanje rimskega imperija in nastopanje germanskih narodov, nastop Arabcev in postajanje mohamedanskega sveta, monarhija Karla Velikega, fevdalizem, razcepjenje cerkva in nastopanje slovanskih narodov, križarske vojne, prehod iz srednjega veka v novo dobo, srednjeveška kultura (to poglavje obsega 27 strani). Edino na ta način dobi dijak celotno sliko, ki se mu ne izgubi v samih podrobnostih in ki mu ostane za vse življenje.

Pirčeva knjiga je od naučnega ministrstva potrjena in se začne — kakor upamo — uvajati na srednješolskih zavodih po Slovenskem.

Dr. Drag. Lončar.

Učitelji in prijatelji.

Spomini. Napisal Jan Saje, nadučitelj v p. v Šent Jerneju. (Konec.)

Rad sem prebiral „Učit. Tov.“ v Ratehah in željno pričakoval prihodnjega.

Jeseni sem prebil strogo izkušnjo pod kanonikom Jurijem Savaschniggom. Nadzoroval

nas je še živeči Fran Gerkman, da nismo kaj iz knjig prepisali.

Tretji dan je meni že povedal kanonik, da sem izkušnjo dobro napravil, kakor je v naglici pregledal in me vprašal, kam želim prestavljen biti. Ker sem se branil iti v Rateče, mi je bil vpričo dr. Fr. Močnika, c. kr. dež. nadzornika, objubil, da me čez eno leto prestavi, naj naredim zadnjo izkušnjo.

Dobil sem dekret za Predoslje pri Kranju, kjer je bila nova, lepa, šele ustanovljena šola. Bival sem tam deset let in vsako leto nekoliko pisal v „Učit. Tov.“ Več sem pisal v „Novice“ in „Danico“.

Poučeval sem šolske otroke tudi v sadje-reji in murboreji; navajal sem jih tudi, da so glogove beline in rumene hrošče zatirali. Dobil sem zato srebrno svetinjo od c. kr. kmetijske družbe, katere ud sem od l. 1868.; tudi večkrat sem dobil nagrade po 20 gld. in dvakrat Fr. Metelkovo ustanovo po 50 gld. zaradi uspešnega pouka v šoli.

V Dolu in Predosljih sem sezidal hlev za živino, da bodo nasledniki učitelji lahko imeli živino notri, če jo bodo hoteli.